

Beszégető

Iskolába járó gyermekek és ifjak száz-
ezrei nap mint nap megtapasztalják és
igénylik, hogy viselkedésüket és tanul-
mányi teljesítményüket tanáraik vala-
milyen formában értékeljék. Az óvodás
kisgyermek rendre visszajelzéseket kell
hogy kapjon óvónőjétől: „jól van”,
„ügyes voltál”, „ezt nem szabad!”. A
szülők esténként a többi között azt kér-
dezik diákgyermeküktől, hogy „mit
mondott ma a tanárod?”, vagy hogy
„hányast kaptál?”.

Az óvónő, a tanító, a tanár szintén
tudja, érzi és megéli, hogy munkáját
sokan és sokféleképpen figyelik, és vé-
leményt formálnak róla. A nevelőtestü-
letek és az igazgatók számára ma már
életbevágóan fontos tudni, hogy mi-
lyen kép él a szűkebb vagy tágabb kör-
nyezet tagjaiban iskolájukról, óvodá-
jukról, kollégiumukról. A nevelésügy
egy-egy területéért vagy egészéért fele-
lősséget viselők pedig nem is volnának
képesek a munkájukat végezni anélkül,
hogy információkkal ne rendelkezné-
nek az intézményhálózat állapotáról,
működéséről.

A felsorolt szükségletek – bármenny-
nyire sokfélék is – mind jelen vannak
mindennapjainkban. Közös eredőjük,
hogy csak akkor elégíthetjük ki őket,
ha a cselekvések folyamatában megje-
lennek az *ellenőrzések* és az *értékelések*.

Az ellenőrzés és az értékelés a tuda-
tos emberi tevékenység elválaszthatat-
lan velejárója. Mindkettő végigkíséri
életünket. A *pedagógiai folyamatok szer-
kezetének* stabil elemei a tervezés és az

interakció mellett. Tanítványaink fejlő-
désének állandó nyomon követése (el-
lenőrzése) és az erről szóló visszajelzé-
sek (értékelések) nélkül a pedagógiai
munka szakszerűtlenné, esetlegessé vá-
lik. Ugyanígy a *szervezetek* (köztük a ne-
velési-oktatási intézmények) korszerű
működése is lehetetlen e két funkció
megjelenése és gyakorlása nélkül. Az
ellenőrzés és az értékelés tehát mind a
pedagógiai tevékenység, mind a szer-
vezeti munka jellemző jelensége. Be-
szélhetünk róluk mint pedagógiai (di-
daktikai), és mint vezetési funkciókról.

A fenti állításokat általában nem is
kérdőjelezzük meg a gondolkodó embe-
rek. E funkciók fontos szerepe elegendő
indokul szolgálhat ahhoz, miért is
állítottuk őket reflektorfénybe a *Mester
és Tanítvány* második számában.

Kisebb azonban már az egyetértés
abban, hogy voltaképpen mit is jelen-
tenek ezek a fogalmak. Ezért szüksé-
gesnek tartjuk, hogy egyértelművé te-
gyük olvasóink számára, hogy mi ho-
gyan értelmezzük őket.

Az *ellenőrzés* alatt olyan pedagógiai
vagy vezetési funkció gyakorlását ért-
jük, amelynek során a pedagógus vagy
a vezető információkat gyűjt a zajló fo-
lyamatokról; adatoknak, tényeknek a
birtokába jut arról, hogy mi és milyen
eredménnyel történik az ellenőrzés alá
vont területen. Számos fajtája (például
belső-külső, közvetlen-közvetett, írás-
beli-szóbeli, felügyeleti vagy audit-
jellegű, szakmai vagy törvényességi

stb.), sokféle módszere (például megfigyelés, elemzés, tesztelés, mérés, kikérdezés stb.) van, és a célját tekintve is többféle lehet. Közös vonása azonban mindenféle ellenőrzésnek, hogy információk szerzését célozza, tehát alapvetően tárgyilagos, objektív tevékenység. Az árnyalatnyi különbségek fenntartásával többnyire szinonimájának tekinthetjük a *kontrollt* és a *vizsgálatot*. Túlhaldott, helytelen, ezért szótárunkból törlésre javasolt szóhasználatnak tartjuk a pedagógiai gyakorlatban sűrűn alkalmazott *számonkérést*, amely túlmutat az ellenőrzésen, mivel következményként előre vetíti a büntetés kilátásba helyezését.

A *méréseket* mind a pedagógiában, mind a szervezetek működésének vizsgálatában az ellenőrzés egyik módszerének tekintjük. Akkor használhatjuk, amikor az ellenőrzés tárgya *kvantifikálható*. Jól tudjuk azonban, hogy a legfontosabb (az ember) mérhetetlen, mint ahogyan ezt *Korzenszky Richárd* is kifejti tanulmányában. Így tehát a pedagógiában való alkalmazása csak korlátozott mértékben helyeselhető.

Az *értékelés* felfogásunk szerint *viszonyítás, minősítés*. Olyan pedagógiai vagy vezetési funkció, amely az ellenőrzés során feltárt tények alapján meghatározza, hogy a folyamatok és/vagy az eredmények az elvárthoz képest hogyan alakulnak. Célja egyebek mellett az, hogy *visszajelzést* adjon a folyamatban érintettek számára, ami által *önértékelésük* is fejlődik, alakul. Ebből következik, hogy az értékelést *nem* az ellenőrzés *eszközének* tekintjük (lásd *Halász Gábor* tanul-

mányát), hanem a leggyakoribb *céljának és következményének*.

Súlyos hibának tartjuk a kettő sorrendjének a felcserélését is. A fentiekből következően az ellenőrzést – legalábbis elméletileg – lehetségesnek tartjuk értékelés nélkül is. Ám értékelni ellenőrzés nélkül nem szabad. Ezért tehát az értékelést mindig meg kell hogy előzze valamilyen ellenőrzés.

Témaválasztásunkat nemcsak a két funkció örökzöld mivolta, hanem egyéb *aktualitások* is indokolják.

1. Felmérések igazolják, hogy iskoláink nehezen boldogultak a belső ellenőrzési, mérési, *értékelési rendszerük* megalkotásával, amit a közoktatási törvény 1999-ben történt módosítása várt volna el tőlük. (Meg kell jegyeznünk, hogy ez korántsem róható fel a nevelőtestületek hibájául. Hiszen nem, vagy alig kaptak ehhez az előzmények nélküli feladathoz használható segítséget.) A 2003. évi törvénymódosítás újabb feladatot írt elő számukra: most a minőségirányítási programjuk részeként kell megalkotniuk saját rendszerüket. Reméljük, hogy ehhez némileg segítségükre lesz például *Tóth Tiborné* vagy *Tordai György* gyakorlati szempontból is hasznosítható értékes írása.

2. Napjaink egyik legtöbbet emlegetett – ugyancsak erőteljesen gyakorlati vonatkozású – pedagógiai kérdése a tanulók teljesítményének minősítése, azaz az *osztályozás* és a *szöveges értékelés* problematikája. Bár ez is örökzöld iskolai téma, a közoktatási törvény tavalyi módosítása felerősítette a polémiákat. Ta-

nítőink meghatározó többsége úgy vélekedik, hogy súlyos hiba volt a *jog* esz-
közeivel kötelező érvénnyel szabályozni az osztályozás-értékelés kifejezetten *szakmai* kérdését, és előírni az osztályozás tilalmát az alsó tagozaton. Magunk is osztjuk ezt a véleményt. Mindazonáltal segíteni szeretnénk a szöveges értékelésben járatlanabb pedagógusoknak azzal, hogy figyelmükbe ajánljuk *Szeszler Anna* meggyőző gyakorlati példákkal alátámasztott tanulmányát. Ugyancsak az értékelés-osztályozás témáját járja körül más-más nézőpontból *Fehérmé Nagy Emese* és *Éger Veronika*.

3. Néhány év óta barátokozunk, tanuljuk (vagy elszenvedjük?) a közoktatásban meghonosodni látszó *mérések* gyakorlatát. Erről számol be *Pongrácz László*, az Országos Közoktatási Értékelési és Vizsgaközpont főigazgató-helyettese közérdeklődésre számot tartó munkájában.

4. Mint ahogyan az első számunk előzetesében bejelentettük, elérkezettnek láttuk az időt arra, hogy a legszélesebb szakmai közvélemény előtt bemutassuk azt a projektet, amelyet a katolikus közoktatási rendszerben kezdtünk meg a 2000–2001-es tanévben a *közoktatási intézmények külső szakmai ellenőrzésére és értékelésére*. Az intézményellenőrzési modell alkalmasnak mutatkozik arra, hogy – kedvezőbb oktatáspolitikai közegben – megoldódjék általa a közoktatásból ma még hiányzó külső szakmai ellenőrzés kérdése. „Ez a program minden bizonnyal hatással lesz az egész magyar közoktatásra” – írja méltatásában *Pápai Lajos*

püspök úr, a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia Iskolabizottságának elnöke. A program bemutatásával és eredményeinek ismertetésével foglalkozik e lapszámunk gerince: nyolc írás tizenegy szerző tollából.

5. Fontosnak tartottuk, hogy olvasóink tágabb környezetben is szembesülhessenek az ellenőrzés és értékelés problematikájával. Ezt a célt szolgálja kötetünkben *Korzenszky Richárd*, *Halász Gábor*, *Pataky Ilona* és *Liszka Gábor* igényes írása.

Ezúttal is jelentkezünk állandó rovatainkban intézménybemutatóval. Most a Fasori Evangélikus Gimnáziummal ismerkedhetnek meg közelebbről az olvasók. Pedagógusportrénk főszereplője egy csodálatos, magyar-angol szakos gimnáziumi tanár, akit 44 éves korában szólított magához váratlanul a Teremtő. Örömmel közöljük két fiatal kollegina OTDK nyertes pályamunkáját. *Dvorszky Hedvig* könyvbemutatója pedig a művészetek kedvelőinek szerezhet örömet és adhat hasznos információt.

Külön is köszönjük a Visszhang rovatunkba érkezett írásokat! *Németh Magda* és *Meleg Csilla* reflexiói és gondolatai megerősítettek bennünket abban a hitünkben, hogy érdemes volt elindítani a *Mester és Tanítványt*. Igen nagy megtisztetésnek tartjuk, hogy közölhetjük *Németh Lászlónak* eddig még meg nem jelent Erkölcstani vázlatait.

Örömünkre szolgált az a sok elismerés, észrevétel és köszönet, amelyet telefonon, szóban, levélben vagy elektronikus úton juttattak el szerkesztősé-

günkbe olvasóink. Szavaik és a naponta növekvő számú megrendelések semmi mással nem mérhető jutalmi erőfeszítéseiteinknek. Javaslataikat megszívlevélve kisebb mértékben módosítottuk lapunk külső megjelenését. És hogy a komoly szellemi igénybevételt jelentő tanulmányolvasást változatosabbá, esetleg

könnyebbé tegyük – amelynek szükségességéről meggyőzték bennünket –, ezúttal is közlünk egy-egy szépirodalmi vagy éppen humoros betétet.

Köszönjük kedves Mindannyiuk szíves hozzájárulását a lapszerkesztéshez! Várjuk továbbra is észrevételeiket és írásaikat:

Piliscsaba, 2004. április

Hoffmann Rózsa
főszerkesztő

